

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

קְנִיּוֹת רַכָּה

הגאון רבי משה אהרן שטרן, לימים משגיח בישיבת 'קמניץ', שהתבקש ללוות באותה שבת אחר הצהריים את המשגיח רבי אליהו לופיאן לישיבת 'חברון' לתפילת מנחה של שבת, הציע: "אולי כדאי להזדרז בדרך במקום לחזור? הרי כבר עברנו את רוב הדרך".

רבי אליהו נאנח אנחה שוברת לב, ובצער רב הסכים. ניכר היה שהקושי לראות יהודים עוברים על רצון ה' כואב לו עד עמקי הנפש.

ניסה הגאון הישיש להחיש את צעדיו כדי לא לראות יהודים מחללים שבת, אולם באותו רגע עצר לידם רכב וראשו של צעיר השתרבב ממנו וביקש בעברית צחה הִכְוֹנָה: "איך מגיעים לרחוב יפו?"

במקום לקבל מענה, ראה הנהג לתדהמתו את היהודי המבוגר פורץ בבכי עז. תוך שרבי אליהו נשנק מבכי, אמר לנהג: "איך אוכל לומר לך דבר שאסור לך לעשות בשבת? הלא יהודי אתה ויהודי מצווה לשבות.

"מצד שני", הוסיף הרב לופיאן לתנות את צערו בדמעות באוזני הנהג הנדהם, "איך אוכל להימנע מבקשת עזרה כאשר יהודי מבקש???"

רגעים ארוכים של דממה נקפו. בהם נשמע רק בכיו של רבי אליהו לופיאן נישא ברחוב.

לפתע יצא היהודי מן הרכב. הוא ניגש אל רבי אליהו בהכנעה ובלב נרגש אמר: "אמא שלי צועקת עלי כל שבת שאני מחלל שבת. גם יהודים אחרים בשכונתי מוכיחים אותי תמיד בלשון קשה על כך שאינני נמנע ממלאכה ביום השביעי.

"שלום", פתחתי את השיחה עם העובד בחנות המדפסות. "המדפסת שלי תוקעת לאחרונה יותר מדי דפים. הדיו נמרח והכל יוצא לא ברור. כמה יעלה לי להביא אליכם את המדפסת לשירות תיקונים?"

"עלות בדיקה היא 200 שקלים", השיב העובד באדיבות. "אבל אני מציע לך לעיין בחוברת ההוראות ולנסות לבצע את התיקון בעצמך. אם זה לא ילך - תמיד תוכל לחזור אלינו".

"אני לא מביין", התפלאתי. "הבוס שלך יודע שאתה מציע ללקוחות לתקן בעצמם ואתה מפסיד לו כסף?"

"האמת היא שזה רעיון של הבוס בעצמו", התנצל העובד, "אנחנו בדרך כלל עושים הרבה יותר כסף מתיקונים כשאנשים מנסים לתקן את המדפסת בעצמם..."

"ואל בני ישראל תדבר לאמור", מצווה משה רבנו את אהרן הכהן בתחילת פרכתו, "קחו שעיר עיזים לחטאת".

המילה 'לאמור', משמעותה להעביר את הדברים הלאה, לאחרים. אולם אם אהרן הכהן מצווה על ידי משה להעביר את הדברים לישראל - למי יעבירו הם הלאה?

זאת ועוד, המילים "תדבר לאמור", הן כפל לשון. מדוע יש צורך בשתייהן בזו אחר זו?

"רחמנות על יהודים", נאנח הגאון רבי אליהו לופיאן. "אולי נחזור? אני לא יכול לראות אותם מחללים שבת בנסיעה ברכב".

"מתוכחות, רבי, אינני מתרגש כבר. אולם תוכחה כזו כנה ואמיתית כמו שקיבלתי מכם, מעודי לא שמעתי. בטוח אני שהרב מתכוון לטובתי. ובכן, מבטיח אני: מהיום והלאה לא אסע עוד בשבת..."

רבנו חיים בן עטר, ה'אור החיים' הקדוש, לומד פשט מדיוק לשון הפסוק, אנו נביא חלק מדבריו בלשונו. אך לפני שהוא מבאר את כפל הלשון, הוא שואל שאלה קודמת יותר: מדוע בכלל משה מצווה להגיד לאהרן לדבר אל בני ישראל? מה פשר שרשרת זו בהעברת דברי ה' אל בני ישראל.

הסיבה היא, מבאר ה'אור החיים', משום שאהרן הוא זה שעשה עבור את ישראל את העגל, לפיכך הוא זה שצריך ליטול חלק בתיקונו. הוא יצווה אותם על קרבן החטאת שיכפר על חטא העגל.

ובשתי לשונות נצטווה אהרן לדבר אליהם: "תדבר לאמור", האמירה כאן, אין משמעותה להעביר את הדיבור הלאה. אלא אהרן נצטווה להעביר את ה'דיבור' הקשה, התוכחה לישראל - על שחטאו בעגל - בלשון

רכה, 'לאמור'.

למה בלשון רכה אם הם חטאו? יען כי על ידם הוא נבחר לכהונה ועלה לגדולה.

* * *

להוכיח לפעמים זו לא רק מצווה, אלא אף חובה. ותוכחה היא אף פעם לא דבר מחמיא. בעיקר לא כשהיא נכונה...

אולם גם כאשר חייבים להוכיח ואין ברירה אלא 'לדבר' דיבורים קשים, עדיין התוכחה צריכה להיות מתוך מקסימום התחשבות ורגישות לזולת. "תדבר לאמור", בלשון רכה.

בניגוד למדפסות, כשאנשים מתקנים את עצמם בעצמם - זה תמיד יותר מוצלח.

אם בכל זאת צריכים לעזור, בזהירות ובעדינות המתבקשת...

מענה רַךְ יָשׁוּב

"יין ושכר אל תשת" (י, ט)

"מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו, ועל כל כוס וכוס שהביא אמר: 'חמרא וחיי לפום רבנן, חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהו' (יין וחיים לפי החכמים, חיים ויין לפי החכמים ולפי תלמידיהם)" (שבת סז:).

ויש להבין כפל הלשון ושינוי הסדר שאמר רבי עקיבא על כל כוס וכוס.

הביאו לבאר בשם הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין, הנצי"ב מוואלוז'ין, באופן נפלא: בשני מקומות מצאנו את היין לגבי מיתה, רחמנא ליצלן. אצל אבליים אמרו חז"ל (סנהדרין ע.) "אמר רב חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבליים", שהיין נועד להשקית ולהפיג את צערם. אצל היוצא ליהרג לאחר שנידון בבית דין, למדנו שמשקים אותו יין שלא תיטרף דעתו.

אצל אבליים מופיע היין **לאחר** המיתה ואצל נידון למוות מופיע היין **לפני** המיתה.

לכן כשהגיש רבי עקיבא יין לחכמים, איחל להם בנוסח כפול "חמרא וחיי, חיי וחמרא" - יין לפני החיים ויין לאחר החיים - בכל אופן שיהיה, שיהיה לברכה.

"קרב אל המזבח" (ט, ז)

באחת הפעמים ישבו מספר תלמידי חכמים במחיצת הגאון רבי רפאל שפירא (חותנו של הגאון רבי חיים מבריסק), והתגלגלה השיחה במעלותיו של הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, ה'חפץ חיים'.

אחד הנוכחים סיפר שראה פעם את ה'חפץ חיים' - שענייני המקדש היו חשובים לו וכל ימיו התכוון לקראתם בלימוד למעשה, כדי שיהיה מוכן ברגע שייבנה המקדש לעבוד עבודה - שסידר מספר ארגזים זה לצד זה, כאשר אחד גבוה מחברו ועליהם הניח קרש חלק, באופן שנעשה כדוגמת הכבש שהיה לפני המזבח, ורץ עליו בתנופה מלמטה למעלה מספר פעמים, כדי להתלמד בעבודת הכהנים שהיו רצים על המזבח להקריב בזריזות.

נענה אחד השומעים והפטיר: "אולי הוא רוצה להיות גם כהן גדול?"

מנימת דבריו של המעיד, נשמע היה זלזול כלפי ה'חפץ חיים'.

אך יצאו הדברים מפי הדובר, ופני רבי רפאל שפירא השתנו ובסבר פנים חמור נענה כלפי הדובר: "א ודאי! נאר ווער (-ודאי שה'חפץ חיים' יהיה כהן גדול, אלא מי?)!..."

שאמרתי ונעשה רצוני

לשמור - כי השם ציווה. גם אותי וגם אותך..."

* * *

ביאור נפלא מביא ה'שפת אמת' בשם סבו ה'חידושי הרי"ם' מגור, וזה תוכנו: אין כל ספק שנדב ואביהוא השיגו השגות גדולות ונעלות בייחודים וכוונות טמירים בעבודת הקודש שלהם. אולם בנימוק לעונש מציינת התורה ארבע מילים בלבד: "אשר לא ציווה אותם."

מכאן יכולים אנו להסיק, שהעיקר הוא לקיים את מצוות הבורא מחמת שהוא ציווה. כי הוא אמר ויהי.

אם כן, זהו הלימוד שניתן לקחת ממעשה זה: עיקר ושורש קיום המצוות הוא רק מחמת שהבורא יתברך ציווה עלינו לקיים אותן.

רעיון נפלא זה של ה'שפת אמת' בשם ה'חידושי הרי"ם', הוא כמים קרים על נפש עייפה. שכן לא פעם היצר מפתה אותנו לחשוב שאין כל תועלת בעבודתנו. היא פגומה, היא חסרה, היא נעשית שלא מתוך טהרה ולא מתוך התלהבות לעשיית רצונו יתברך, ועוד כהנה וכהנה.

אלא שממה שמדקדק הקב"ה עם צדיקים, נוכל ללמוד אלינו, הפשוטים: אם הציווי עצמו הוא העיקר והכל נעשה בשל רצונו של הבורא יתברך, הרי גם כשאין דרגות ואין השגות ורחוקים אנו משלמות כרחוק מזרח ממערב, הרי עדיין נחת רוח לבורא כל עולמים יש גם יש.

"אתה יכול להסביר למה אתה כועס עלי?" הפתיע אותו הבחור בשאלה רגועה.

"כי אתה עומד וצועק לי 'שאבעס!'" השיב הנהג הזועם. ניכר היה שמבוכתו גברה על זעמו והוא נעמד על מקומו בהיסוס.

"לא נכון!" שלל הצעיר. "לא עצרת כי צעקתי 'שבת!'" השיב הבחור בנועם ובקול בטוח.

"אתה תגיד לי למה עצרת?" חזר והתעורר זעמו של הנהג. "עצרת כי

"כדאי לך להגיד את המילים האחרונות שלך" סינן הנהג בתיעוב כלפי הבחור. "אני אעלה אותך יחד עם התפילה לשמים..."

צעקת שבת!"

"בכנות", שאל הבחור, "אם הייתי עומד כאן ביום שלישי וצועק 'יום שלישי', 'יום שלישי' - היית עוצר?" "לא", הסכים הנהג המופתע. "הייתי ממשיך לנסוע."

"אז אני אסביר לך למה עצרת עכשיו", חייך הבחור בנועם, "עצרת לא כי אני צעקתי 'שבת', אלא כי משהו בתוכך צעק 'שבת'. ושבת צריך

"ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא ציווה אותם" (י, א)

פירושים רבים נאמרו בחז"ל מהי 'אש זרה' זו "אשר לא ציווה אותם". אולם על שאלה אחת יש לתת את הדעת: נדב ואביהוא היו שני קדושי עליון. עד כדי שמשה אומר לאהרן: "אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך. עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך" (רש"י שם, ג).

ומכיון שצדיקים היו ורצו לעשות רצונו של מקום, ולקיימו ביתר הידור - מפני מה נענשו?

זאת ועוד, אנו, שאיננו מבינים דברים רמים בסודות ובעבודת הבורא, ולצערנו גם אין לנו כלל מזבח להקריב עליו קרבנות - מה ניתן ללמוד ממעשה זה של נדב ואביהוא לכל אחד מאיתנו?

* * *

"שבת!" הדהדה הקריאה בצומת בר אילן הירושלמי.

"שאבעס!" שננתה הצעקה ביתר עוז מול רכב שהתקרב במהירות לצומת הריק.

המוחה, בחור צעיר, לא שיער את שיקרה עוד שניות ספורות. הנהג - הר אדם מגודל - עצר את הרכב בחריקה ויצא ממנו באיום לכיוון הבחור כשהוא אוחז בידו לום מתכת.

"כדאי לך להגיד את המילים האחרונות שלך" סינן הנהג בתיעוב כלפי הבחור. "אני אעלה אותך יחד עם התפילה לשמים..."

חֲשׁוּבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ם התורה

הכניסה לפרדס: "ואת הדוכיפת" (יא, יט)

כאשר הגיע אחד המלמדים בחיידר ללימוד בפרשת שמיני על בעלי החיים הכשרים והלא כשרים, הזכיר בהם גם את הדוכיפת.

"מה זה דוכיפת?" שאל אחד הילדים.

"דוכיפת הוא דג משוגע", השיב המלמד שלא ידע את הפירוש.

"דג?" תהה הילד, "אז למה הוא כתוב בין העופות!?"

"כבר הסברתי לך", השיב המלמד על-אתר, "הוא משוגע..."

פשט: "כי שמן משחת ה' עליכם" (י, ז)

בפסוק זה הזהיר משה את אלעזר ואיתמר, שעל אף שכהן הדיוט רשאי להיטמא לאחד משבעה קרוביו, ולא רק כרשות אם ירצה, אלא מצווה עליו להיטמא (זבחים ק.), אתם לא תיטמאו לאחיכם - נדב ואביהוא - כלל.

מבאר רבנו חיים ויטאל ('עץ הדעת טוב' בפרשתנו): "כי שמן משחת ה' עליכם", כיון שנמשחתם לכהונה הרי כל אחד מכם שקול ככהן גדול, וכהן גדול אינו נטמא אף לשבעה קרובים. לכן "ומפתח אוהל מועד לא תצאו".

רמז: "וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים" (ט, כב)

ביאור נפלא בדרך רמז אמר על כך הרה"צ רבי יעקב חיים סאפרין מקאמארנא בשם הרה"ק מבאיאן:

ישראל ממצרים, אם כן "למה אתה בוש? לך נבחרת"...

סוד: "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם" (ט, כב)

ברכה זו, ברכת כהנים הייתה. בספר 'מגילת סתרים' לרבנו הרמח"ל, מבאר שהפסוק "וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים" - "מקרא מסורס הוא". ובעצם סיים אהרן להקריב את הקרבנות ואז נשא את ידיו ובירך את העם.

ברכת כהנים, מבאר הרמח"ל, נעשית כאשר הכהן פורש את עשר אצבעותיו המכוונות כנגד עשר ספירות, ומברך דווקא בעמידה. שכן ברכת כהנים היא "מצד הזכר", ודברים שנעשים מצד הזכר נעשים דווקא בעמידה.

"אחר שנעשו התיקונים", כותב הרמח"ל, "צריך להבריח הקליפות שלא יתאחזו בהם". וברכת כהנים מסוגלת לכך.

"וזהו סוד 'עלינו' שאומרים אחר התפילה", מבאר הרמח"ל.

שכאשר מסיימים לסדר שבחו של מקום ולתקן מה שמתקנים בעולמות העליונים על ידי תפילה, צריכים לעשות שמירה מיוחדת על התיקונים שנעשו, כדי שלא יזיקו המזיקים.

לכן אומרים 'עלינו לשבח' בעמידה, "ובזה הקליפות בורחים"...

"וירד" - יהודי שמרגיש עצמו ירוד, "מעשות החטאת" - בשל כך שחטא, צריך לדעת "והעולה והשלמים" - אין דרך אחרת להתעלות ולהשלים את תיקונו מלבד תורה ומעשים טובים המשלימים את נפשו של האדם.

לכן יוסיף בהם האדם עוד ועוד, ולא יתעמק בירידה שגרם לו החטא, שכן דבר זה יחליש אותו ויגרום לו ירידה נוספת. אלא יתאמץ להשתלם בתורה ובקיום המצוות ככל האפשר, ועל ידי זה יתעלה חזרה.

דרש: "קרב אל המזבח" (ט, ז)

"שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לך נבחרת" (רש"י).

"אמר רב שמואל בר נחמן: כל שבעת ימי הסנה היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה שילך בשליחותו למצרים..."

"ובשביעי אמר לו (משה) 'שלח נא ביד תשלח'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'משה, את אומר 'שלח נא ביד תשלח'? חייך שאני צוררה לך בכנפיך'.

"אימתי פרע לו? ...ר' חלבו אמר כל שבעת ימי המילואים היה (משה) משמש בכהונה גדולה וכסבור שלו היא, בשביעי אמר לו (הקב"ה למשה): 'לא שלך היא, אלא של אהרן אחיך היא'" (ויקרא רבה יא, ו).

לפי דברי המדרש הללו מבאר ה'מגלה עמוקות', שכן אמר לו משה לאהרן: הלא אני הפסדתי את הכהונה בשל כך שהתביישתי ללכת בשליחותו של מקום להוציא את